

## Utvärdering av pilotprojektet hållbar utveckling i utbildning

### Bakgrund

Som en del i arbetet med hållbar utveckling vid HDa har *Mål och uppdrag för hållbar utveckling vid Högskolan Dalarna 2021-2026* tagits fram och beslutats av rektor (dnr: C 2021/432). Det övergripande målet för området *utbildning* formuleras så här:

#### **Övergripande mål 2021-2026:**

*I samliga utbildningar som leder till examen ska frågor som behandlar olika aspekter av hållbar utveckling introduceras, diskuteras och problematiseras utifrån ämnesområde eller studentens kommande yrkesroll. Detta för att stärka studenternas förmåga att förstå och hantera komplexa problem och att reflektera över hur olika perspektiv, intressen och värderingar påverkar individens och samhällets prioriteringar.*

Till varje mål finns ett antal uppdrag angivna, med tidsplan, ansvarig och metod för uppföljning, som ska bidra till att målet nås. Det pilotprojekt som har genomförts och utvärderats svarar mot följande uppdrag:

*Uppdrag 1.2. Ta fram planering för, och arrangera, workshops och seminarier som stöd för institutionerna för att genomföra uppdrag 1.3 och 1.5.*

*Tidsplan: 2021-2023*

*Uppföljning: Förekomst av workshop- och seminarieplanering, antal genomförda workshops och seminarier*

*Ansvarig: Högskoledirektör (NGL-centrum) i dialog med Hållbarhetsrådet*

Måldokumentet beslutades under en period av omorganisation inom verksamhetsstödet, ansvaret för uppdraget kom sedan att ligga på Avdelningen för stöd i utbildning och forskning (S-UF).

De två andra uppdrag som det hänvisas till ovan (uppdrag 1.3 och 1.5) handlar i korthet om att alla utbildningar vid HDa ska beskriva och värdera det man gör idag för att integrera hållbar utveckling i utbildningen och ta fram förslag på förändringar och/eller kompetensutveckling där man ser sådana behov (1.3) samt i senare skede genomföra relevanta delar av dessa utvecklingsinsatser och kompetenshöjande aktiviteter (1.5). Prefekt för varje institution ska ansvara för att insatserna genomförs.

Sex utbildningsprogram har deltagit i piloten. Ambitionen är att alla program på HDa (alternativt huvudområden eller kurspaket beroende på hur utbildningarna är organiserade) ska ges möjlighet att genomföra samma sak efter utvärdering och revidering av stödet.

## Projektgruppen och genomförandet i stort

Till följd av en rad omständigheter – omorganisationen inom verksamhetsstödet, underbemanning på S-UF samt tidvis brist på medarbetare med specifik kompetens på samma avdelning – har genomförandet av uppdrag 1.2 senarelagts eller dragit ut på tiden vid flera tillfällen. Uppdragsstart var tänkt till 2021 men en projektgrupp formerades och började arbeta först våren 2022. Höstterminen samma år sattes projektet på paus. Arbetet återupptogs våren 2023 då piloten inleddes tillsammans med sex deltagande utbildningsprogram (se nedan) men piloten kunde inte slutföras och utvärderas som tänkt då ansvarig pedagogisk utvecklare på S-UF (Madelaine Johansson) gick vidare till annan tjänst och någon ersättare för projektet inte utsågs. Slutförande av piloten och utvärderingen är genomförd under hösten 2023 av Anton Grenholm med stöd av övriga deltagare i projektgruppen.

Projektgruppen har haft delvis olika sammansättning under de faser den varit aktiv: Vårterminen 2022 bestod gruppen av Marie Tapper (S-UF), Susanne Antell, Anders Törnqvist och Anton Grenholm. Under 2023 har gruppen bestått av Madelaine Johansson (S-UF, projektsamordnare till dess att hon avslutade sin tjänst i maj), Susanne Antell, Anton Grenholm, Anna Anåker och Ioanna Farsari. Projektgruppen har använt Teams under arbetets gång för att samla dokumentation i form av planering, utkast, powerpointpresentationer med mera.

## Stödets omfattning och utformning

Det stöd för institutionerna som nu utvärderats omfattar än så länge bara den första delen av det som avses i uppdrag 1.2 ovan – att genomföra en självvärdering och identifiera behov av utvecklingsinsatser – och ger inte något stöd för att genomföra föreslagna utvecklingsinsatser. Stödet som utvecklades i pilotprojektet kom att bestå av tre delar:

1. *En introducerande text* som ger en kort presentation av begreppet hållbar utveckling och olika sätt att se på utbildning för hållbar utveckling. Texten är tänkt att läsas som förberedelse inför en workshop.
2. *Ett protokoll* med 10 frågor att diskutera och besvara. I korthet var syftet med dessa frågor att hjälpa det aktuella programmet att a) inventera och dokumentera det man gör idag som kan bidra till att nå HDA:s övergripande hållbarhetsmål för utbildning, b) se över möjligheten att medvetandegöra och/eller förstärka det som är bra, c) ta fram förslag på utvecklingsinsatser där man ser luckor eller outnyttjade möjligheter, d) inventera kompetens inom området och analysera behovet av kompetensutveckling. Flertalet frågor var tänkta att besvaras av en särskilt utsedd självvärderingsgrupp medan några frågor var tänkta att diskuteras och besvaras under en workshop där självvärderingsgruppen tillsammans med övriga kursansvariga i programmet skulle delta. Ett webbformulär där frågorna skulle besvaras utformades genom enkätverktyget i Sunet Survey.
3. *En workshop* bestående av en inledande presentation i syfte att repetera och fördjupa förståelsen för innehållet i den introducerande texten (nr 1 ovan) och samtal i smågrupper och helgrupp i syfte att diskutera och besvara några mer övergripande frågor i protokollet (nr 2 ovan).

Den introducerande texten och protokollet med frågor samt en beskrivning av genomförandet fanns samlas i ett dokument – fortsättningsvis benämnt *metodstödet* – som var tillgängligt på webbsidan: <https://www.du.se/sv/om-oss/hogskolan-dalarna/hallbar-utveckling/utbildning-for-hallbar-utveckling/hallbar-utveckling-i-utbildning--stod-for-sjalvvardering-och-programutveckling/>

## Metodstödet: pilotgenomförande med sex program

Utbildningsprogram som ville delta i piloten ombads göra en intresseanmälan. Förutsättningarna var att man skulle kunna delta våren 2023, på svenska och på campus. Utgångspunkter för urvalet av program var att få deltagande från minst ett program på varje institution samt att få en bredd avseende nivå (grundnivå/avancerad nivå) och studieform (campus/nätbaserat). En programansvarig sa ungefär så här: ”vi är bra på detta och kan förhoppningsvis ge er bra återkoppling” medan en annan sa att ”vi blir gärna med för vi vet inte alls hur vi ska jobba med de här frågorna”. Även denna bredd i förståelse kändes värdefull. Något fler program av vad vi kunde ge plats för visade intresse och urval gjordes utifrån önskan om bredd enligt ovan. Följande sex program kom att ingå i piloten:

- Business Intelligence, 60 hp + Data Science, 120 hp (avancerad nivå)
- Bygg- och samhällsplanerarprogrammet, 180 hp (grundnivå)
- Förskolläraryrket, 210 hp (grundnivå)
- International Tourism Management, 180 hp (grundnivå)
- Magisterprogram i engelska - lingvistik, 60 hp (avancerad nivå)
- Magisterprogram i fysioterapi, 60 hp (avancerad nivå)

Genom lottning utsågs tre av programmen att genomföra en workshop under ledning av någon i projektgruppen och tre program att genomföra samma workshop på egen hand.

Programansvarig (i ett fall huvudområdesföreträdare) för respektive program utsågs att ansvara för genomförandet och dessa personer kallades till en gemensam introduktion. De fick i uppdrag att utse och sammankalla en självtillvärderingsgrupp med två till tre andra lärare som undervisar på programmet samt (om möjligt) två studentrepresentanter, planera datum och tid för en workshop samt ytterligare ett möte med självvärderingsgruppen. De tre programansvariga som skulle genomföra workshop utan stöd av ws-ledare kallades till ett separat möte där workshopens syfte och tänkta upplägg presenterades. De fick också tillgång till en inspelad version av den introducerande föreläsningen att använda som inledning av workshopen. Hur genomförandet var tänkt beskrivs mer i detalj i metodstödet på sidan 10 (se länken på föregående sida).

Avslutningsvis kallades de programansvariga till ett uppföljande möte i oktober 2023 för att inhämta synpunkter och reflektioner på deltagandet.

Det visade sig så småningom att tre av programmen hade många lärare som inte skulle kunna delta fullt ut om texter och workshops var på svenska, därför gjordes en översättning till engelska av metodstödet och ws-instruktionerna samt en engelsk version av den inspelade introduktionsföreläsningen.

Fyra av sex workshops genomfördes som tänkt under våren 2023. De återstående två valde att senarelägga till höstterminen. Så här har genomförandet sett ut i respektive program:

### **Bygg- och samhällsplanerarprogrammet**

Workshop 14/2, med handledare, hybrid (campus + nätbaserat), ws-ledare Anna Anåker och Madelaine Johansson. Tre deltagare varav en deltog nätbaserat.

### **Business Intelligence och Data Science**

Workshop 27/4, med handledare, hybrid, på engelska, ws-ledare Ioanna Farsari och Madelaine Johansson. Sju deltagare varav fyra i rummet och tre nätbaserat.

### **Förskolläraryrket**

Workshop 28/3, med handledare, helt nätbaserat, ws-ledare Susanne Antell och Madelaine Johansson. Antalet deltagare varierade lite under ws, men ca 7-8 lärare totalt.

### **Magisterprogram i fysioterapi**

Workshop 3/5, utan extern handledare, nätbaserat, 5 deltagare.

### **International Tourism Management**

Workshop genomförd v 33, utan extern handledare, 6-7 deltagare.

### **Magisterprogram i engelska – lingvistik**

Workshop utan extern handledare – ej genomfört sin workshop vid tiden för utvärdering.

Under projektets gång har Linnéuniversitetet fått kännedom om metodstödet och fått tillgång till detsamma. Där har man under hösten 2023 använt det (med vissa modifieringar) i en workshop vid en av sina institutioner.

## **Resultat från piloten och rekommendationer för fortsatt implementering**

I detta avsnitt redovisas i korthet vilken nytta utbildningsprogrammen upplever att de haft av att delta i piloten och vilka förslag på förbättringar av metodstödet som framkommit. Varje stycke avslutas med en rekommendation för hur metodstödet kan utvecklas och tillgängliggöras för fler utbildningsprogram på HDa. Redovisningen bygger på de synpunkter om genomförandet som har framkommit under resans gång, från såväl deltagande program som från projektgruppen, i form av muntliga synpunkter under workshop eller uppföljande utvärderingsmöten eller skriftligt. Alla synpunkter listas i sin helhet i en bilaga nedan. De konkreta resultat som uppnåddes för varje enskilt utbildningsprogram utgjordes av de diskussioner som fördes och de förslag på utveckling som framkom och som (i varierande grad) finns dokumenterade. Dessa resultat redovisas inte i rapporten.

### **Upplevd nytta av att delta i piloten**

Det fanns en bred samstämmighet bland de deltagande programmen om att stödet, inklusive workshopen, fungerade bra, att det hjälpte deltagande lärare och programansvariga att reflektera över hållbar utveckling i relation till sin utbildning och att få upp detta på agendan. De program som tydligast uttryckte att de haft stor nytta av att delta är de som lagt ner det (till synes) största engagemanget i form av deltagande i workshop och uppföljande möte med självvärderingsgruppen. Där finns noggrant förda anteckningar över diskussionerna och en plan för vilka utvecklingsområden man vill jobba vidare med. För de program där deltagandet av lärare var lågt och/eller där man inte haft möjlighet att ha ett uppföljande möte efter workshopen uttrycktes att nyttan främst bestod av diskussionen där och då, men det är mer oklart om detta kommer bidra till några förändringar på sikt.

### **Rekommendation 1 – till institutionerna: Fler utbildningsprogram bör erbjudas att delta/använda sig av metodstödet.**

### **Deltagande och resurser**

Några av programmen har lyckats samla i princip alla involverade kursansvariga till sin workshop, medan andra bara haft deltagande från en liten andel av inblandade lärare. Inget program har lyckats få deltagande från studenter (vilket var tanken). Både pilotprogram och projektgrupp betonar vikten av att det finns resurser (tid) avsatt för deltagandet. Inför piloten har information gått ut till prefekter och berörda avdelningschefer, de senare har också fått en rekommendation om tidsåtgång för deltagande lärare, men vi har inte följt upp i detalj hur detta har resursatts på respektive ställe.

**Rekommendation 2 – till institutionerna: Det behöver avsättas resurser för genomförandet om man vill erbjuda utbildningsprogram att delta. Avdelningschefer bör vara mer involverade, t.ex. genom att delta vid den första informationsträffen för programmet.**

### **Workshop – med eller utan extern ws-ledare?**

En viktig fråga inför piloten var ifall deltagandet skulle fungera lika bra oavsett om workshopen genomfördes med extern ws-ledare eller på egen hand inom programmet. Om svaret var ja vore det möjligt att implementera modellen med relativt små resurser från verksamhetsstödet. Det visade sig dock att en extern workshopledare var att föredra av flera anledningar. Till att börja med tycks det ha varit en högre ribba för att komma i gång; två av tre program som skulle ha sin egen ws sköt deltagandet till höstterminen (och ett har i skrivande stund inte haft sin ws) medan de tre program som hade extern ws-ledare genomförde workshop enligt plan under vårterminen. De två som genomfört sin egen ws menade att den visst var möjligt att genomföra, men att man inte kände sig riktigt bekväm i rollen. Man skulle vara den som ledde och faciliterade diskussionen samtidigt som man ville bidra med sina synpunkter och sin breda överblick över programinnehållet. En menade att hen inte kunde delta på lika villkor som övriga deltagare, hen höll tillbaka med sina synpunkter för att kunna leda på neutralt sätt. En annan menade att det var svårt att hantera det problemformuleringsprivilegium som kom av att leda workshopen och hen upplevde sig få ett oproportionerligt stort utrymme i diskussionen. Från projektgruppen anser vi också att det har varit en styrka med en extern ws-ledare som dels kunnat tillse att alla kan delta på lika villkor, dels kunnat komma med nya infallsvinklar då man haft ett utifrånperspektiv.

**Rekommendation 3 – till S-UF: Vid fortsatt användning av metodstödet bör extern workshophandledare erbjudas.**

### **Metodstöd på olika nivåer?**

Ett deltagande program menade att delar av metodstödet varit på en alltför grundläggande nivå, att det skulle behövas texter och frågor på olika nivåer beroende på hur mycket man jobbat med hållbarhetsfrågorna i utbildning och forskning tidigare. Andra deltagande program höll dock inte med om att materialet var för "basic". Från projektgruppen menar vi att det blir ett orimligt stort arbete att ta fram alternativa upplägg på olika nivåer. Däremot kan det göras mer tydligt att deltagande program kan modifiera så att man har förberedelser och diskussioner på "rätt nivå", t.ex. att man kan välja en annan förberedande text inför workshopen och att man kan välja de frågor från protokollet som är mest angelägna att diskutera.

**Rekommendation 4 – till S-UF: Tydliggör att materialet ska vara ett stöd för programmet på den nivå det för tillfället befinner sig i relation till hållbarhetsfrågorna, och att det därför är valbart vilken text man använder som förberedelse, vilka frågor man diskuterar under workshop etc.**

### **Revidering av metodstödet**

Det har kommit fram en rad bra förslag på förändringar av diskussionsfrågorna i protokollet, i viss mån även av den introducerande texten. En fråga som rådet för hållbar utveckling specifikt skickade med inför piloten var att metodstödet borde omfatta frågor om jämställdhet och internationalisering i utbildningarna. Dessa områden/teman finns omnämnda i den introducerande texten och i en av frågeställningarna (tillsammans med områden som hälsa, mänskliga rättigheter, demokrati, social och ekonomisk rättvisa, klimat och biologisk mångfald). Vid utvärderingen visade det sig dock att jämställdhet bara hade diskuterats explicit inom ett program, och internationella frågor endast inom ett

annat. Som nämndes ovan har på Linnéuniversitetet lånat modellen och testat i en workshop på en institution (med flera ingående utbildningsprogram). Det finns nu en idé om att samla erfarenheter och synpunkter från såväl HDa som Lnu och att i samarbete ta fram en reviderad version av metodstödet, och att ev. kunna publicera denna med möjlighet också för ytterligare lärosäten att använda modellen.

**Rekommendation 5 – till S-UF: Gör en revidering av metodstödet i samverkan med Linnéuniversitetet. Ta ställning till om jämställdhet och internationella frågor ska ges mer uttryckligt utrymme i metodstödet, eller om dessa teman behöver hanteras på annat sätt i utvecklingen av utbildningarna.**

### **Information och praktiskt kring genomförandet**

Det fanns samstämmighet om att informationen inför och under deltagandet hade varit god. När det kommer till genomförandet visade det sig att de program som lyckats samla merparten av inblandade lärare har ordnat workshop på inom ramen för ett ordinarie mötestillfälle (programråd eller liknande). Någon lyfte också att genomförande utanför terminstid varit en framgångsfaktor. Någon menade att det hade underlättat med en tidsplan som var mer snävt tilltagen, alltså att de olika momenten (workshop, uppföljande diskussion i självvärderingsgrupp, dialog) skulle ha haft en tidsplan med tydliga krav. Flera menade också att det vore bra med en uppföljning (t.ex. ett år senare). Detta skulle, menade man, ge ytterligare incitament för att faktiskt ta tag i och genomföra de förslag som kommit upp under processen. En sak som inte fungerade som tänkt var det webbformulär där självvärderingsfrågorna skulle besvaras. Det fanns ingen "spara-funktion", vilket gjorde att två program förlorade de anteckningar man hade gjort under workshopen.

**Rekommendation 6 - till S-UF: I de fall det finns programmöten eller liknande är det en fördel om workshop kan förläggas till sådant "ordinarie mötestillfälle" för programmet. En genomförande mer koncentrerat i tid, med tydliga krav på när saker ska ske, är sannolikt att föredra. En uppföljning i senare skede, t.ex. efter ett år, bör övervägas. Tillse att webbformulär (eller motsv.) för att besvara frågor är användarvänligt.**

### **Hur ta del av goda exempel/andras arbete?**

Det har vid upprepade tillfällen förts diskussioner om hur man skulle kunna dra nytta av att flera program har liknande diskussioner, lyfter goda idéer etc, under en och samma termin. Likaså har det diskuterats om det inte skulle ge ett lyft åt workshopen ifall man hade bjudit in någon från ett annat lärosäte som kunde ge exempel på hur man jobbar med hållbarhetsfrågorna i en liknande utbildning. Linnéuniversitetet hade gjort ett upplägg där man hade diskussioner med flera program vid samma tillfälle (gemensam introduktion – föreläsare från annat lärosäte – diskussioner programvis – gemensam avslutning), där man också skalat ner frågeprotokollet så att det hanns med under ett och samma tillfälle. Nackdelen blev då att ws-ledarna inte kunde delta i särskilt stor utsträckning i diskussionerna inom varje program.

**Rekommendation 7 – till S-UF: Fortsätt diskussionen om hur genomförandet bäst sker, t.ex. om det vore en fördel att samla flera program vid samma tillfälle för att kunna inspireras av övriga deltagares diskussioner, exempel och idéer.**

## Bilaga: Synpunkter och reflexioner

### Synpunkter från deltagande utbildningsprogram:

- *Vi jobbar ganska mycket med de här frågorna ändå. Men att delta i piloten har fått oss att förstå att vi kan bli bättre på att medvetandegöra det vi redan gör och att vi även behöver förmedla detta till studenterna (ws3).*
- *Workshopen var givande! Men vi var få tyvärr deltagare, och vi har inte fått till något ytterligare möte för att diskutera resten av frågorna, så på det stora hela vet jag inte om vi haft så stor nytta av att ha deltagit i piloten. Men det beror inte på upplägget i sig, utan på att vi inte haft möjlighet att jobba med materialet på det sätt som var tänkt (ws1).*
- *Vi hade bjudit in 15 lärare till workshopen, 10 tackade ja men bara 7 personer deltog totalt (ws 2).*
- *Att delta i piloten har gjort oss medvetna om vilka kopplingar som finns till hållbarhetsfrågorna. Det kom också upp flera goda idéer på sådant vi kan utveckla, några saker är redan implementerade nu under höstterminen (ws2).*
- *Vi har haft stor nytta av att delta i piloten! Vi har fått med oss en utvecklingsplan som vi kommer att använda oss av när vi utvecklar programmet.*
- *Vi hade workshopen på ett ordinarie programmöte, därför blev uppslutningen god (ws3).*
- *Workshopen var bra, den har öppnat upp för nya tankar, det har varit en ögonöppnare (ws3).*
- *Vi har inte lyckats få till vår workshop än. Men det är inplanerat senare i höst. Men arbetet med att planera inför workshopen har varit väldigt givande för mig som programansvarig (ws6).*
- *Workshopen tvingade oss att reflektera. Frågorna i materialet var lite för "basic" för oss, vi som jobbar inom programmet har både forskning och undervisning som i stor utsträckning har kopplingar till hållbar utveckling. Kan man utforma ett metodstöd på flera olika nivåer? (ws5).*
- *Workshopen var till hjälp för att förstå mer om vad utbildning för hållbarhet innebär, vi känner att vi vill börja arbeta mer aktivt för det (ws3).*
- *Flera frågor hade fokus på att man skulle nå konsensus inom gruppen, men det är varken möjligt eller önskvärt (ws5).*
- *Det behöver bli tydligt i fråga 1 om det är kunskapsområdet eller utbildningens roll som ska vara i fokus för diskussionen (ws4).*
- *Instruktionerna till själva frågorna behöver vara tydligare. Instruktionerna till fråga 1 var olika beroende på var i dokumentet vi läste. Det finns ingen instruktion för besvarande av fråga 4 mer än att varje kursansvarig ska svara individuellt (ws4).*
- *Om man inte har en extern ws-ledare måste programansvarig vara både ws-ledare och deltagare samtidigt. Det blir en svår roll. Det finns en risk att man blir väldigt tongivande och att ens egna åsikter får opropotionerligt stort utrymme. Svårt att låta alla delta på lika villkor (ws5).*
- *Jag tyckte inte att jag kunde vara deltagare på ett bra sätt då jag samtidigt skulle leda workshopen. Jag höll tillbaka med mina åsikter för jag kände att jag riskerade bli för dominerande om jag både skulle vara ws-ledare och föra fram alla mina åsikter (ws4).*
- *Informationen om syftet och genomförandet av piloten var tydlig och bra (alla eniga).*

- *Det vore bra om hela genomförandet var mer koncentrerat i tid, krav på att det inte ska gå så länge mellan de olika momenten (ws4).*
- *Skulle man kunna be alla deltagare förbereda sig genom att redan innan ws fundera över hur man skulle vilja besvara den första frågan? (ws6)*
- *Tiden var knapp, men det går inte att förlänga tiden utan om instruktionerna förtydligas så sparas mycket tid där (ws4).*
- *Introduktionsföreläsningen skulle behöva spelas in på nytt med lite bättre flyt (ws4).*
- *Nyckelkompetenser som beskrevs i förberedelsedokumentet var färre än de som beskrevs i introduktionspresentationen. Vi valde att hålla oss till de som stod i förberedelsedokumentet (ws4).*
- *Webbformuläret där vi skulle göra anteckningarna i workshopen gick inte att spara, vi förlorade den text vi skrivit under workshopen (ws3, ws4).*
- *Hur skulle man kunna få ta del av de andra programmens arbete? En temadag med korta presentationer där alla program deltar, oavsett hur långt man kommit? Eller på slutet av varje termin, alla får berätta vad man kommit fram till? (ws4, ws6)*
- *Det vore bra om man redan nu fick veta att det blir en uppföljning senare, t.ex. om ett år. Skulle ge lite extra incitament för att jobba med de förbättringsförslag som kommit fram. (ws4, ws6)*

#### Iakttagelser och synpunkter från medarbetare i projektgruppen:

- *Workshopen upplevdes som transformativ (=man ifrågasatte perspektiv och ståndpunkter, man kom gemensamt fram till nya slutsatser).*
- *Det fanns förväntningar från hållbarhetsrådet om att jämställdhet och internationalisering skulle ges fokus i metodstödet och diskuteras under workshop. Båda dessa teman nämns i metodstödet, men jämställdhet diskuterades inte på någon workshop och internationella frågor diskuterades explicit bara under en workshop.*
- *Två av de tre program som skulle genomföra ws på egen hand kom inte "till skott" under våren som tänkt, kan tyda på ett högre hinder jämfört med att ha en ws-ledare utifrån.*
- *Det var många avhopp av lärare nära inpå, och färre deltagare än förväntat på flertalet ws. Yngre lärare tycktes delta i större utsträckning än äldre.*
- *WS-upplägget var noga planerat, men det var svårt att hålla sig till planen, det blev ganska spontant (vilket inte upplevdes som något problem i de workshops med ws-handledare).*
- *Det var svårt att fylla i protokollet/webbformuläret samtidigt som diskussionen pågick under ws. Bättre att ge instruktioner om att någon för anteckningar, webbformuläret kan används senare.*
- *Det är nog en stor utmaning för den som är programansvarig att köra egen ws, ska leda diskussionen, kanske förväntas ha viss sakkunskap, kanske blir den som också för anteckningar.*
- *Resurser i form av tid för lärare att delta var upp till varje institution att tillsätta, oklart för oss i projektgruppen hur det blev i praktiken. Kanske bör även avdelningschef bjudas in till introduktionstillfället?*
- *Trots instruktioner om deltagande på svenska och på campus kom hälften av programmen att använda engelska och samtliga workshops kom att ha deltagare på distans, antingen som hybridmöten eller som helt nätbaserade. Detta medför merarbete för projektgruppen som framöver behöver göra alla revideringar av materialet i två parallella dokument. Vår lärdom blir att lärare*



*idag förväntar sig att kunna delta nätbaserat och att det finns ett stort behov av engelsk översättning för att alla ska kunna delta i högskolegemensamma processer.*

- *Skulle man kunna göra detta vid ett och samma tillfälle för alla program (som deltar under samma termin), t.ex. gemensam introduktion, därefter diskussioner i smågrupper/lärargrupper för varje program, och sist gemensam avslutning med erfarenhetsutbyte?*
- *Det vore nog väldigt värdefullt med en inbjuden gäst som presenterar hur man gjort för att integrera hållbar utveckling i en liknande utbildning på ett annat lärosäte.*
- *Behövs det ett stöd också för den fortsatta implementeringen av ev. föreslagna utvecklingsinsatser inom respektive program?*
- *Behövs det ett specifikt/anpassat stöd under utvecklingen av nya utbildningsprogram och/eller när man skriver eller reviderar utbildningsplaner?*
- *Behövs det (också) något typ av förenklat eller komprimerat stöd? För att sänka trösklarna för att ta till sig informationen, då nuvarande upplägg är tidskrävande.*
- *Det behövs en kontinuerlig eller återkommande mötesplats för lärare kring hållbarhetsfrågorna, över ämnesgränserna.*
- *På flera lärosäten finns exempel på att studenter möts över ämnesgränserna och har temadagar om hållbar utveckling, t.ex. på Handelshögskolan, GU, där man har obligatoriska temadagar, en varje år, på alla kandidatprogram. Fördelarna blir att (alla) studenter rustas med en gemensam kunskapsbas, samt att man på ett strukturerat sätt "bistår" programmen med detta. En annan fördel är såklart det tvärvetenskapliga mötet som sker.*